

Není čas na práci

Laichte- rův dům

Není čas bez prá- ce

VÝSTAVNÍ KOPIE

28/3—
15/4/2025

CZ

Výstava a výzkumný projekt nazvaný *Není čas na práci, není čas bez práce* čerpá inspiraci z textu českého teoretika umění Jindřicha Chalupického *Všechnu moc dělnickým radám* z roku 1969, v němž Chalupický kritizuje jak „klasickou *demokracii*“, tak „autoritativně vymyšlený a aplikovaný socialismus po roce 1948“. Svě volání po úplném přetvoření společensko-politického systému, skutečné svobodě a přímé účasti „lidu“ na veřejném dění a kulturní sféře uzavírá následujícími slovy: „Všechnu moc radám dělníků, rolníků, mládeže, intelektuálů. Jako bychom mohli znovu otevřít první stránky revoluční učebnice a po všech zklamáních a zoufalstvích znovu usilovat o svobodu v tomto světě.“ Za zveřejnění textu dostal Chalupický zákaz veřejného projevu na dvacet let.

Přestože se jedná o více než padesát let starý text, nabývá v kontextu současné společensko-politické situace nových významů a stává se aktuálním i v otázkách budoucnosti umění a umělecké tvorby. V návaznosti na Chalupického myšlenky tedy zvažujeme specifické role, které může současné umění hrát v širších souvislostech své doby, jeho potenciál podílet se na systémové změně a současně podmínky životaschopnosti současného umění, jeho samostatné existence. Projekt se zaměřuje na téma umělecké práce a opírá se také o aktuální stav a limity mezinárodních diskuzí a realizací tzv. statusu umělce. Inspiruje se praxí využívanou v postjugoslávském regionu a iniciativami, které v této věci působí v České republice.

Povaha projektu je experimentální a procesuální, a vychází z úzkého dialogu se zúčastněnými umělkyněmi a umělci. Jeho cílem je v širších souvislostech poukázat na socioekonomické mechanismy vedoucí k prekarizaci umělkyně*ců a kulturních pracovníků. V první fázi vybral kurátorský tým konkrétní umělkyně*ce a existující díla související s tématem práce v doslovném i symbolickém smyslu. S vystavujícími pak kurátorstvo zahájilo dialog o reálných vs. ideálních podmínkách pro tvorbu a vystavení daného díla. Kromě výběru deseti uměleckých děl, instalací a projektů tak na základě písemných dotazníků a rozhovorů vystavujících vznikla kolektivní audio instalace a dokument nazvaný *Soubor (utopických) požadavků*, které jsou součástí výstavy stejně jako graficky pojeté výňatky z textů zúčastněných umělkyně a umělců o vzniku konkrétních děl, obecných podmínkách jejich práce i vizích pro zlepšení nejen vlastního statusu, ale i celkové role umění a kultury ve společnosti v českém i mezinárodním kontextu. Další vrstvou projektu jsou poznámky a kresby z kolektivní akce připomínající zmíněný *Soubor (utopických) požadavků* během podzimního setkání v Praze. Na projekt navazuje živý program, během kterého budou témata dále diskutována a směřována k praktickým výstupům.

Není čas na práci. Není čas bez práce.

Laichterův dům, Praha

28. 3.—15. 4. 2025

Vystavující: selma banich, Lenka Đorojević a Matej Stupica, Haveit collective, Lukáš Hoffmann, Barbora Kleinhamplová, Dorotej Neshovski, Danilo Prnjat, Pavla Sceranková, Jirka Skála, StonyTellers

Spolupořadatel: Faculty of things that can't be learned

Kurátorský tým: Barbora Ciprová, Veronika Čechová, Tereza Jindrová, Karina Kottová (Společnost Jindřicha Chalupického), Ivana Vaseva (Faculty of things that can't be learned)

Produkce: Ondřej Houšťava, Zuzana Šrámková

Koordinátorka pro inkluzi, udržitelnost a doprovodný program: Nikola Ludlová

Grafický design: Petr Kněžek, Šárka Blažková

Překlady: Brian D. Vondrak, Miroslava Večeřová

Korektury: Studio Datle

Komunikace: Kristýna Sudková

Výstava se koná za podpory Ministerstva kultury ČR, Státního fondu kultury a Hlavního města Prahy.

Společnost
Jindřicha
Chalupického

MINISTERSTVO
KULTURY

Státní fond kultury ČR

1 Dorotej Neshovski

Všechno mimo umění je ztráta času
kresby na papíře, 2022

Dorotej Neshovski je interdisciplinární makedonský umělec, který se zabývá otázkami tvůrčí spontaneity, sociální inkluze, pedagogiky a vztahu mezi institucí, publikem a umělectvem. V rámci svého výzkumu a pedagogické praxe zkoumá, jak přiblížit současné umění dětem a jak podporovat kreativitu ve společnosti. Série kreseb s názvem *Všechno mimo umění je ztráta času* vznikla v období, kdy Dorotej pracoval ve stánku s loterií v supermarketu ve Skopje. Během interakcí se zákazníky vytvářel spontánní skici na použitých losech. Většina z nich zobrazuje tváře a odráží komunikaci s „obyčejnými lidmi“, frustraci z nestabilní práce a pocit vlastní odcizenosti od tohoto světa. Dorotej tak vytváří algoritmus štěstí–naděje–komunikace, ve kterém zkoumá postavení umění ve světě a dochází k paradoxní myšlence, že umění je loterie, kterou nelze vyhrát, a přesto je pro něj jedinou smysluplnou věcí.

2 Jirka Skála

Umělecká praxe a další aktivity
série fotografií, 1TB externí hard disk ve vitríně, 2017

Jirka Skála pracuje v různých médiích, často však minimalistickým způsobem, přičemž využívá text a galerijní prostor. Jeho umělecká díla si vyžadují plnou pozornost diváctva a mají silnou vůli komunikovat. Vstupují do různých sémiotických systémů a mají formální, ale i subverzivní charakter. V některých projektech Skála komentuje politické otázky a problémy. Byl silně ovlivněn iniciativou Nulová mzda*, která vznikla v roce 2012 a silně ovlivnila českou uměleckou scénu.

Vystavený projekt nazvaný *Umělecká praxe a další aktivity* představuje velmi osobní a zároveň systematický ponor do složitostí toho, co to znamená pracovat jako umělec. Po několika letech výzkumu volného času a umělecké práce Skála zakoupil 1TB externí hard disk, naformátoval ho, přenesl na něj všechna svá data a začal přesouvat své soubory do různých složek podle předem stanoveného plánu. Jeho základní struktura se skládá z osmi složek (inspirovaných myšlenkami a pojmy od Paul Lafargue, Arlie Hochschild, Anne Machung, Hannah Arendt, Guy Standing a dalších), které se zobrazují na obrazovce počítače po připojení disku: Placená Práce, Lenost, Neplacená práce, Organizované vzdělávání, Prokrastinace, Rekreatce, Spánek a Volný Čas. Tento proces ukázal, že většina jeho uměleckých aktivit existuje na velmi fluidních hranicích mezi neplacenou prací, soukromým životem a dobrovolnými aktivitami.

Nicméně projekt mu pomohl získat lepší přehled o podmínkách a složitostech toho, co pro něj znamená být umělcem: „Nyní mám všechno rozdělené a kvantifikované. Nejen, že vím, které umělecké aktivity spadají pod Neplacenou práci, ale také jsem měl příležitost se poučit o dalších lidských aktivitách. Získal jsem větší kontrolu nad svým životem a kritický odstup od své práce. Nebojím se žádných otázek: Co děláš? Co je tvá umělecká praxe? Nyní vím, jak na ně odpovědět. Díky malému zařízení, které vždy nosím u sebe a k němuž mám velmi specifický vztah, se mi podařilo eliminovat svůj formální pohled na uměleckou praxi. Především mi to umožnilo umístit některé lidské aktivity na stejnou úroveň jako práci, za což jsem vděčný.“

3 StonyTellers

How to dream from nine to five
magnetická tabule a text, 2025
Původní projekt vznikl za podpory galerii 35m2 pro stejnojmennou výstavu ve spolupráci s Anežkou Januschkou Kořínkovou

Kolektiv StonyTellers byl založen v roce 2019. Jako kameny, ženy, feministky, umělkyně, vypravečky, studentky, kurátorky, zahradnice, budoucí psycholožky, barmanky, mezioborové pracovnice, keramičky, ekonomky, žadatelky o granty, producentky, grafické designérky, fotografky, PR manažerky, pěstounky, singles, partnerky a manželky, kriticky reagují na práci umělkyní a umělců v éře klimatických změn a vytvářejí prostor pro kolektivní a udržitelné praktiky. Skrze virtuální příběhy, instalace a performance zkoumají témata, která vyvstávají ze sdílených rozhodnutí, obtíží, úzkostí a tužeb v reakci na stav současného světa. Do své práce zapojují lidské a mimo-lidské bytosti, čímž vytvářejí prostor pro vznik nových vztahů.

Původní projekt *How to dream from nine to five* byl realizován v galerii 35m2 v Praze (2023) jako součást série výstav o štěstí a o tom, jak může být sdíleno a šířeno. StonyTellers neustále prostřednictvím své umělecké praxe zpochybňují podmínky (umělecké) práce, kalkulují hodinové mzdy a adresují fenomény jako vyčerpání a syndrom vyhoření. V rámci výstavy v Laichterově domě se autorky rozhodly znovu neopakovat původní, kancelářské se podobající instalaci, ale ponechat z ní pouze prvek magnetické tabule, která shrnuje odhad pracovních hodin a související výpočet hodinové mzdy.

Vyjádření umělkyní:

Finanční podhodnocení práce kulturního pracovníctva je dlouhodobým systémovým problémem, který vede k precarizaci, lidskému vyčerpání a nejistotě. Výstava, ve které se nyní nacházíte, tato témata sice reflektuje, zároveň však sama bojuje s omezeným rozpočtem, který má k dispozici, a tak nakonec pokračuje v praxi nedostatečného ohodnocování spolupracovníctva. V reakci na možné podmínky SJCH jsme se proto rozhodly prezentovat již existující dílo ve výrazněji redukované podobě. Jako gesto reflektující realitu, v níž umělectvo musí neustále hledat nové strategie přežití.

4 Pavla Sceranková

<i>Ustarostěná hlava</i>	papírová mapa Evropy, kovový stojan 80 cm	2023
<i>Hlava, na kterou se zapomnělo</i>	papírová mapa 30 cm	2023
<i>Přejmenovaná hlava</i>	papírová mapa sídliště Dargovských hrdinů, kovový stojan 35 cm	2023
<i>Hlava, které se zdá, že v noci svítí</i>	dřevo, vlněná příze, 120 cm	2023
<i>Hlava, co kyne planými sliby</i>	nalezený porcelán, špulky nití, 25 cm	2023
<i>Hlava, která se chce vrátit o krok zpět</i>	dámská punčocha, dřevěný podstavec	2023
<i>Uražená hlava</i>	keramika, magnety 20 cm	2023
<i>Významně mlčící hlava</i>	připínáčky, nástěnka 40 cm	2023

Pavla Sceranková je mezinárodně uznávanou sochařkou, která je známá svou odvahou a citlivostí ve vytváření monumentálních děl a instalací. Ve své nejnovější práci však zvolila zcela jiný přístup: její sochy se stávají zranitelnějšími, vyrobenými z efemérních materiálů, které nemusí vydržet zkoušku časem. Tato změna je Pavlinou reakcí na otázku udržitelnosti její práce, jak z environmentálního hlediska, tak z hlediska udržitelnosti samotné umělecké praxe. Tato reflexe je zároveň spjata s její osobní situací – otázkou, jak být současně matkou dvou dětí, pedagožkou na umělecké akademii a vstupovat do celé řady paralelních rolí, které na sebe žena bere, aby přežila v současné společnosti.

Hlava byla dlouho v centru Pavliny práce – problémová hlava, zapomenutá hlava, přejmenovaná hlava, hlava plná falešných slibů... Západní společnost je natolik v hlavě, v zacyklených myšlenkách, že se pak šložitě hledá cesta ven z mnohvrstevnatých problémů pozdního kapitalismu.

Na druhé straně „Hlava, které se zdá, že v noci svítí“ otevírá další rozměr Pavliny práce – naši propojenosti s vesmírem, univerzální principy a touhou po něčem vyšším. Možná tedy hlava nezobrazuje pouze váhu přemýšlivého mozku, ale také vstupní bránu k něčemu jinému.

5 Danilo Prnjat

Poslední pracovní den

dokumentární film, 28 min, 2022–2024

Danilo Prnjat se narodil v Černé Hoře a žije a pracuje v Bělehradě. Jeho tvorba vychází z dlouhodobého procesu, výzkumu a spolupráce s jinými umělkyněmi*ci a různými společenskými skupinami. Jeho výzkum se zaměřuje na alternativní ekonomiky, možné sociálně-progresivní modely práce v kultuře, politiku participace, kolektivní práci a sebeorganizaci.

Polodokumentární film *Poslední pracovní den* zobrazuje poslední pracovní dny Miloše Ristiće, pracovníka v továrně na železniční vozidla GOŠA, před úplným uzavřením továrny. Film emocionálně evokuje problém vykořisťování pracovníků, dopady deindustrializace a podmínky vytvořené koloniálním diskurzem a postavením země na periferii kapitalismu.

Vypráví příběh o pracovníkovi, který byl „prodán spolu s továrnou“. Jde o výsledek spolupráce mezi umělcem Danielem Prnjatem a dělníkem Milošem Ristićem, který začal s Danilem na filmu spolupracovat v roce 2019. Materiál byl společně zpracován během let 2021 a 2022 s pomocí Centra vizuální antropologie v Bělehradě a ve spolupráci s produkční studentkou Natašou Radić a studentem práv Đorđem Paunovićem.

6 Lukáš Hofmann

S. C. L.

video, 25 min, 2019

“Byl to soucit, odpudivost nebo přitažlivost, které jsi cítil v koželužně, kde zvířecí kůže ztrácí svou živou podstatu a mění se na komoditu? Mrtvá kůže už nesvědčí. Ani kůže, ze které máš boty (nosíš kožené boty?), ani lidské tělo v pitevně, ani nekrotické buňky v laboratoři. Vím, že jsi tato prostředí ve svém novém videu nepropojil explicitně kvůli motivu násilí, etických hranic nebo vykořisťování, ale zřejmě se nevyhneš tomu, že na dílo skrze tohle prizma mohou nahlížet ostatní. Je tahle konfrontace založená na tvém osobním boji s kůží, s tvým vlastním imunitním systémem, který, jak víš, bojuje částečně proti tobě? Koušeš své diváky, až jim na zápěstí zůstanou otisky tvých zubů, abys je do svého boje zapojil? Samozřejmě nebojuješ jen za svůj portrét umělce jako mladého muže. Kůže tě odděluje od zbytku světa, ale zároveň je nejintimnějším prostředkem, jak se spojit s druhými lidmi. Víš ale, že v Americe lidi kousat nemůžeš?”

Lukášovi, Karina (úryvek z kurátorského dopisu k výstavě Skin Come Leather, Art in General New York, 2019/2020)

Kůže jako membrána nebo hranice se opakovaně objevuje v umělecké praxi Lukáše Hofmanna, přičemž jeho video prezentované na výstavě *Není čas na práci, není čas bez práce* zkoumá její estetické, somatické a symbolické vrstvy. Kůže je zde vnímána jako polopropustná membrána, která odděluje tělesné já od zbytku světa a zároveň k němu umožňuje přístup. Je to sféra nejintimnějšího kontaktu, jež do těla vpouští prvky z okolního prostředí, drží tělo pohromadě, a přitom je nesmírně zranitelná vůči vnějším vlivům. Ve videu Hofmann sleduje proces přetváření pokožky na kůži jako komoditu, doprovázený vyšetřováním kůže a laboratorními experimenty. Video obsesivně odkývá všechny tyto aspekty prostřednictvím vědomé mystifikace, narušující estetizace a detailního zkoumání, což jsou charakteristické rysy Hofmannova uměleckého přístupu.

7 Haveit Collective

Examinimi

video performance, 2013

Baby Blues

video performance, 2017

Holení patriarchátu

video performance, 2016

Haveit (založeno v roce 2011 v Prištině) je kolektiv čtyř mladých umělkýň – Alketa Sylaj, Hana Qena, Vesa Qena a Lola Sylaj – které neoblomně protestují proti moci, nacionalismu, diskriminaci LGBTQ+ a útlaču žen v Albánii. Umělkyně se odmítají podřídit politice založené na nenávisti a nespravedlnosti, a prostřednictvím performance, videa nebo intervencí ve veřejném prostoru ilustrují každodenní překážky téměř všech Kosovaneček/ů.

Examinimi je pouliční performance poprvé uvedená během protestu proti sexistickému jazyku a přístupu poslanců v březnu 2013. Během parlamentní schůze jeden z poslanců navrhl provádět lékařské vyšetření žen, které tvrdí, že jsou přeživšími znásilnění. Jablka, stůl, čtyři kuchyňská kladiva, čtyři kuchyňská prkénka a kresba na prostěradle symbolizují proces vyšetření.

Performance *Baby Blues* (poprvé realizována v roce 2017) se zaměřuje na psychologický syndrom, který většina žen zažívá po porodu, kdy téměř 80 % uvádí pocity smutku, prázdnoty

nebo poporodní deprese. Inspirovány klíčovou scénou z kultovního hollywoodského filmu „Hodiny“ (2002) se umělkyně snaží předat zprávu o tématu, o kterém se moc nemluví. Stejně jako postava z filmu se i umělkyně ptají na smysl života, zatímco nervózně popojíždějí s nákupními vozíky. Pocit rozechvělosti je umocněn zvukem rozbíjejícího se skla.

Dne 28. listopadu 2016, při oslavách Dne národního albánského praporu, členky kolektivu nanesly na své tváře holicí krém a na Prištinském hlavním náměstí si oholily své symbolické „vousy“. Performance *Shaving Patriarchy* byla aktem osvobození se od patriarchálních norem, inscenovaná přímo před sochou Skanderbega, historické osobnosti uctívané jako „otec albánského národa“.

8 Lenka Đorojević & Matej Stupica

Volný pád

video performance, 2016

Lenka Đorojević & Matej Stupica jsou umělecká dvojice působící v Lublani. Spolupracují od roku 2012. Jejich interdisciplinární projekty zahrnují interaktivní audiovizuální instalace, scénické návrhy, video performance, texty a zvuková díla, což umožňuje diskurzivní přístup k různým tématům. Ve své umělecké praxi se kriticky zamýšlí nad rozpolceností člověka jako myslící, cítící a poznávající bytosti, jež obývá masově vytvářený digitální svět, ve kterém se vše – nejen materiální zdroje a produkty, ale i nehmotné oblasti, jako jsou umění a životní styl – stává něčím, co se dá zpeněžit a je možno za peníze získat.

Projekt *Volný pád* si hraje s gravitací a vnímáním prostoru s cílem ukázat, jak je náš každodenní život absurdní, a jak se naše společnost ubírá špatným směrem. *Volný pád* je metaforou pro mentální stav svobody jednotlivce, která je současnou společností vnímána jako nebezpečná.

Video performance zobrazuje dvě osoby, které se snaží překonat fyzické napětí, kterému jsou jejich těla vystavena, přičemž pokračují ve svých každodenních rutinách a napodobují normalnost. Performance ukazuje naprostou nesourodost a pokřivení současného života jako akt vzdoru proti gravitaci. Život pod neustálým stresem a napětím ve světě, který jsme otočili vzhůru nohama, nebo spíše jako život ve stavu volného pádu, který předstíráme, že neexistuje.

Koncept a provedení: Lenka Đorojević a Matej Stupica

Performeré: Katarina Stegnar a Primož Bezjak

Kamera a střih: Marko Cvejić

Osvětlení a technická podpora (video): Martin Lovšin Schintr

Postprodukce videa: Jure Lavrin

Zvuk: Luka Cvetko

Produkce: P.A.R.A.S.I.T.E. Institute

Volný pád byl produkován ve spolupráci s: Glej Theatre, Strip Core, Slovene Mladinsko Theatre, Mandragora film

Zvláštní poděkování: Miha Zupan, Sandi Mikluž, Katerina Mirović, Martin Lovšin Schintr, Slavica Janošević, Borut Bučinel, Blaž Božič, Jaka Berger, Uroš Veber, Barbara Poček, Igor Remeta

9 Barbora Kleinhamplová

Hand over Heels

instalace a video dokumentace performance z Art in General, NYC, 2017

Praxe Barbory Kleinhamplové je zakotvena ve vztahu mezi lidským bytím a současnými politickými a ekonomickými institucemi, přičemž tento vztah zkoumá prostřednictvím hravých asociací a metafor. Kleinhamplová často spolupracuje s lidmi z různých oborů a profesí a využívá existující formy skupinové interakce, jako jsou terapeutická nebo koučovací sezení, a to jak s herci, tak s neherci. Prezentovány ve formě videí, instalací a performance, tyto poloscénické situace slouží jako prostředek k prozkoumání a testování toho, co tvoří fungující společnost a jakou roli v jejích systémech hraje jednotlivec. Umělkyně se také zaměřuje na otázky týkající se postavení člověka v současné konzumeristické společnosti řízené korporátními pravidly.

Kleinhamplová ve své performance *Hand over Heels* obsadila kancelář Art in General (bývalého centra současného umění v New Yorku), aby reflektovala zkušenost práce v institucionálních strukturách. Performance vznikla z výzkumu, který umělkyně uskutečnila na poli dnešního pracovního trhu se všemi jeho nejistotami, a položila tak otázky: Jaké normy musíme dodržovat, ačkoliv jsou nestabilní, abychom se vůbec prosadili*y? Jaký druh práce chceme vykonávat? Jak měříme a definujeme naše schopnosti? V průběhu osmi hodin – délky typického pracovního dne – recitovali*y performeré a performerky úryvky z motivačních dopisů a psychosociálních dotazníků týkajících se neplacených stáží. Mezitím kolektivně nafukovali*y a vyfukovali*y pár obrovských rukou, čímž byly současně symbolicky potvrzovány i zpochybňovány současné dominantní systémy práce.

10 selma banich a protagonisté*ky nezávislé scény ve Splitu

Umjetnost treba jebati! (Umění potřebuje být ošukáno!)

video, 5'27, 2011

Dílo zahrnuje záběry z performance *Stolice* (Židle), Fraktal Falus Teatar a archivní záznamy Dom mladih ve Splitu, 1994. Zvukový remix vytvořil Adam Semijalac.

selma banich je performativní umělkyně a aktivistka, narozená v Jugoslávii a žijící v Záhřebu. Její tvorba je kolaborativní, procesuální a angažovaná. Je součástí mnoha kolektivů a iniciativ, které se snaží řešit aktuální výzvy a problémy v umění a kultuře. Její praxe je primárně zaměřena na akce a intervence ve veřejném prostoru a angažované projekty v komunitách. Kromě toho také pracovala jako filmová choreografka a performerka.

Video *Umjetnost treba jebati!* bylo vytvořeno jako součást programu festivalu XONTAKT v roce 2011. V tomto videu se setkává rok 1994 s rokem 2011, mísí archivní záběry performance *Židle* s audiozáznamem shromáždění Fraktal Falus Teatar a aktuální nezávislé scény. Video reflektuje poválečnou tranzici 90. let a privatizaci nultých let, upozorňuje na nikdy nedokončený Dom mladih – představující pozůstatek i symbol ztraceného potenciálu, neúspěchu a frustrace.